

Argumenter fra Riksmålsforbundet ved ønske om bytte til bokmål som hovedmål

Lytt til barnas foresatte. Foreldrene eller de foresatte er best egnet til å avgjøre hvilket hovedmål som passer for egne barn. Når det blir et flertall av bokmålsfamilier, for eksempel i tilflyttingsområder, er det demokratisk at elevene får bokmål som hovedmål. Hva som er barnas beste, må veie tyngre enn hensynet til nynorskens posisjon i samfunnet. Hvis de foresatte har bokmål som hovedmål og mener at det gagnar også barna mest, er det urimelig å vente at de skal ofre dette til fordel for språkpolitiske ønsker.

De stemmeberettigede i skolekretsen bør lytte først og fremst til foreldrenes og elevenes ønsker og bøye seg for det. Lokalsamfunn endrer seg, og mange synes forståelig nok at det er synd å gi slipp på lokale tradisjoner. Men det er ikke riktig å tviholde på nynorsk som hovedmål fordi det er en gammel tradisjon på stedet, når flertallet av dem dette gjelder ønsker skifte. Med de gjeldene reglene for avstemning kan paradoksalt nok besteforeldre og oldeforeldre i skolekretsen avgjøre opplæringspråket, ikke de foresatte som står barna nærmest.

Kommunestyret må respektere folkeavstemningen. Rådgivende folkeavstemninger kan slå begge veier. En demokratisk følge er at kommunestyret bøyer seg for valgresultatet, men det skjer ikke alltid. Senest i 2019 vraket kommunestyret i Aukra i Romsdal en folkeavstemning som viste klart flertall for bokmål ved Julsundet skole. Valgdeltagelsen var innenfor normalen ved avstemninger om målform, i likhet med flertallsmarginen (55,88 % for bokmål). Likevel lot kommunestyret mindretallet bestemme og valgte nynorsk. Til sammenligning kan det nevnes at flertallet var mindre i forrige EU-avstemning uten at Stortinget underkjente folkets råd av den grunn.

De språklige rettighetene gjelder også for bokmålsfolk. Når bokmålsforeldre ønsker språkskifte i skolen, blir det gjerne fremstilt som et angrep på nynorsken. Men dette handler ikke om noe angrep. Det handler om bokmålsfolk som ville ta i bruk sine språklige rettigheter, de samme rettighetene som nynorskfolk ellers er så flittige til å utnytte. Vi forstår at målfolk vil hindre tilbakegang for nynorsken, men de kan ikke vente at bokmålsfolk vil gi avkall på sin målform av den grunn.

Opplæringsloven har detaljerte bestemmelser som først og fremst skal sikre elevenes interesser, ikke nynorskens posisjon. Nynorskfolk bedriver urent spill når de respekterer loven bare når de selv har fordel av det.

Vis respekt for andres språkønsker. Lokale folkeavstemninger om hovedmål vekker ofte sterke følelser og kan skape splittelse i en bygd. Bokmålsfamilier som ønsker endring, blir gjerne utsatt for sterkt press, og det kan være krevende å si sin ærlige mening. Å velge målform er en del av vår personlige frihet som andre må tolerere. Særlig på steder med språkblanding og i randsoner langs nynorskens kjerneområder kan befolkningsutviklingen føre til endringer i styrkeforholdet mellom nynorsk og bokmål. Da må debatten om språkbytte skje med saklige argumenter og uten trakassering av motparten.

Praktiske fordeler ved bokmål. Når det blir stadig vanligere at familier flytter og bor på forskjellige steder, vil bokmål for mange være mer praktisk å ha som hovedmål siden nesten 90 prosent av Norges befolkning bruker det. Når barna blir voksne, kan det på samme måte være mest praktisk for dem å ha bokmål som hovedmål. Slike personlige motiver er legitime ved språkvalg og må respekteres.

Problematisk språkforvirring. Noen ganger argumenterer nynorsktilhengere med at elevene blir flinkere til å lære språk når de har nynorsk som hovedmål, siden de samtidig blir påvirket av så mye

bokmål. Det finnes ikke holdbar dokumentasjon på slike forskjeller, og påstanden blandes gjerne sammen med forskning som viser at tospråklige barn blir bedre i språk. Men da dreier det seg om to helt ulike språk, ikke så like skriftspråk som bokmål og nynorsk. Denne likheten kan også skape problemer. Det blir fort sammenblanding mellom målformene og forvirring når barn som er mest vant med bokmål, må lære nynorsk som hovedmål. Kanskje kan heller ikke foreldrene hjelpe dem godt nok med nynorsken. Selv om ressurssterke elever kan takle dette, er det en ekstra byrde for elever med svake språkferdigheter.

Misvisende argumentasjon om karakterer. I en undersøkelse gjorde nynorskelever på ungdomsskolen det litt bedre enn bokmålelever på nasjonale prøver. Men det betyr ikke at elever fra bokmålsfamilier automatisk vil gjøre det bedre i alt ved å ha nynorsk som hovedmål. Forskerne kunne ikke påvise årsakene til karakterforskjellene. De kan skyldes mange ting, f.eks. skoleforhold og kulturelle særtrekk i nynorsk-bastionene.

Respekter bokmålsfolks språklige identitet. Hvorfor velger ikke flere bokmålsfamilier det? Jo, fordi de fleste føler seg mer hjemme i bokmålet. Det er det som er morsmålet og dermed det naturlige valget. Dette argumentet er tilstrekkelig i seg selv og noe målfolk burde respektere. Akkurat som de selv har følelser for nynorsken og gjerne har en nynorsk-nær dialekt, har bokmålsfolk på samme måte følelser for sin målform. Språk handler også om identitet og følelser. For mange er dessuten den språklige identiteten knyttet først og fremst til egen dialekt, ikke skriftspråket, og da kan bokmål duge like bra som nynorsk.

Bokmål er like god norsk som nynorsk. Nynorsksiden trekker ofte frem foreldede myter når de fremstiller bokmål som mindreverdige. De sier fortsatt at nynorsk er «norskere» siden målformen er bygget på dialekter og gammelnorsk. Selv om riksmål og bokmål har utviklet seg fra den dansk-norske språktradisjonen, har målformen gjennom mange generasjoner blitt fornorsket og etablert seg som et selvfølgelig nasjonalspråk for det store flertall.

Det er dette norske hovedspråket som det store flertall har vokst opp med. De har lært bokmål hjemme og på skolen og oppfatter det som sitt norske morsmål. Cirka 90 prosent av befolkningen har bokmål som hovedmål, og bokmål dominerer i mediene. Størstedelen av vår litterære arv er på riksmål/bokmål, fra Ibsen, Hamsun og Undset til nyere tids forfattere som Jens Bjørneboe, Roy Jacobsen og Tom Egeland.